

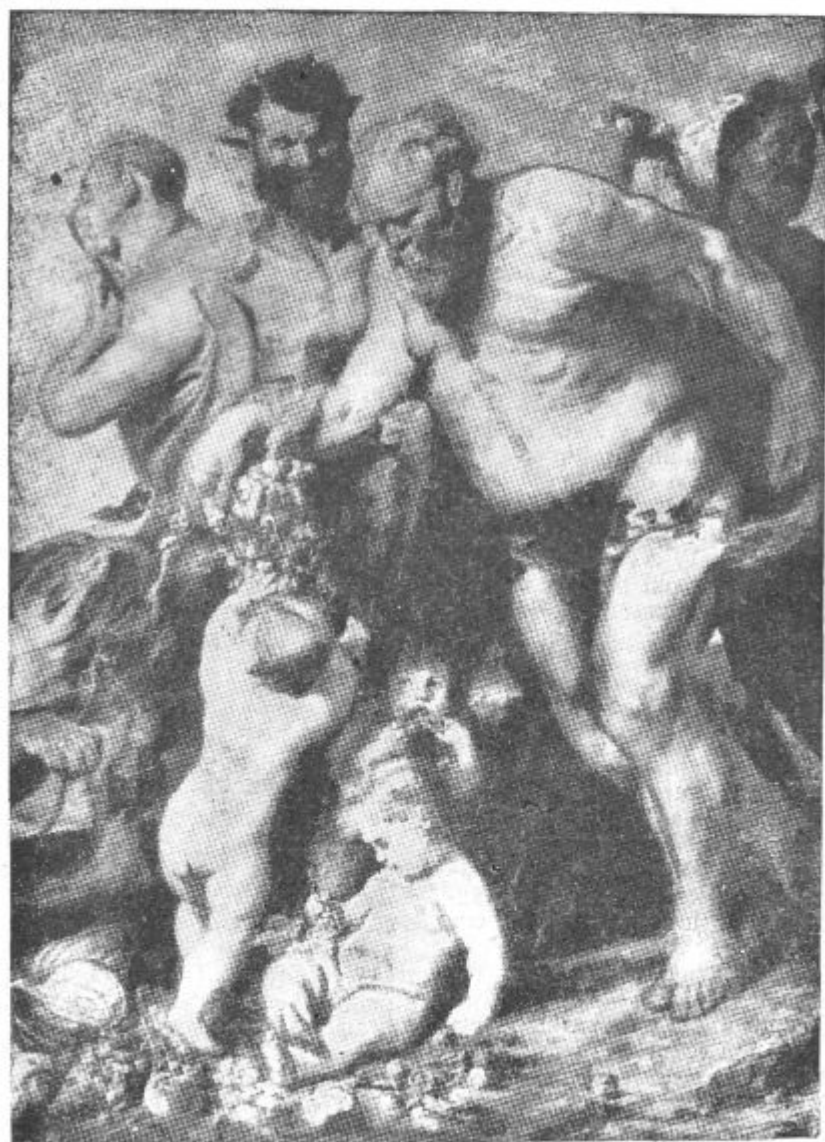
ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska priloga „Jutra“

Štev. 30.

V Ljubljani, dne 6. avgusta 1927.

Leto I.

A. G.:

Peter Pavel Rubens.

Ob 350 letnici slikarjevega rojstva.

(Z Rubensovo sliko «Bakanal» na naslovni strani.)

(* 1577. v Siegenu v Flandriji, deloval v Antwerpenu, od 1600. do 1608. pa v Italiji, Mantovi, Benetkah, Rimu, Genovi, na španskem, v Parizu in Angliji. Pozneje v Antwerpenu do smrti 1640.)

Ko je protireformacija vrgla Evropo nazaj v srednji vek, se napila krvi in nasitila požiganja, ji je jela presedati tudi pokora in zatajevanje mesa, pa je omagala v sadizmu. Verski boj je bil dobojevan, askeza ni bila več potrebna in zmagoviti jezuitizem je »ecclesii militans« (bojujoči cerkvi) ogrnil rdeč plašč zmage ter jo iznemoglemu ljudstvu predstavil kot »ecclesia triumphans« (zmagoslavna cerkev). Bila je v spremstvu Bakha in Venere: post je zamenjala požrtija, večno devištvo pohota. Takrat je polnokrvni flamski kmet Peter Pavel Rubens oblekel žamet in si obesil zlato verigo okrog vratu, postal velik gospod in napisal nad vrata svojega razkošnega ateljeja: »Mens sana in corpore sano.« (Zdrav duh v zdravem telesu). Z animalično silo svojega talenta je zajel svojo dobo in jo z nenadkriljivim naturalizmom vrgel potomstvu na platno. Decimirano človeštvo se je moralo zopet razmnožiti; žena z ogromnimi boki in polnimi grudi je postala ideal lepote. Tak ideal je umetnik našel v svoji drugi ženi, 16letni Heleni Fourment, ki jo je že 18 let staro pokazal svetu kot golo Andromedo, pozneje pa v neštevilnih varijantah kot vzor zdrave matere močnim generacijam. Nji podobne so tudi njegove Madonne, lepe žene starega testamenta in svetnice božje. Gola Delila se škodoželjno smeje izdanemu Samsonu in zaljena Suzana bolj vabi kakor zavrača drhteča starca. Spokornica Magdalena kaže zaliti hrbet in obla ramena Kristu, ki ni več oslavljen mučenik, temveč stoji pred njo na pol gol v podobi zagorelega, lepega gospoda, vzorno raščenega atleta. Sestradani puščavnik Jeronim je pri Rubensu kultiviran starček idealno razvitega mišičevja. Angelce je izpremenil v nagačive Amorčke in v mlade favne s kozjimi parkeljci in zašiljenimi ušesci. Tri gracije igrajo tri močne dojilje s kme-

tov, okrog in okrog na debelo zalite s salom, da se jim delajo gube in jamice po vsem telesu. Njih spremljevalci so divje strastni favni in rjavi, mišičasti orjaki, neugnani v poltenosti in sli. Z vinsko trto ovenčani satir režé napija razvnetemu Rubensu, ko v bogato cizeliranem oklepu, žametu in z nojevimi perjem na baretu pritiska v naročje svojo bujno ženo, držečo z obema rokama trebušno steklenico vina; da zaljubljenemu soprogu ni v napotje meč, ga naglo odmakne povsod navzoči Amor. Drugič slika sebe skoro golega v vlogi od solnca ožganega nasilnega pastirja, ki se mu le za šalo brani debelušna, bosa in vsa odpeta kmetica — njegova vroča Helena. Še celo star, izsušen svetj puščavnik strmi zamaknjen v goloto speče Angelike. Kogar Rubens portretira, je zdrav in močan. Še celo z izmozganimi in degeneriranimi Habsburžani na španskem prestolu dela čudeže in jim vrača na platnu zdravje in življenje.

Dva velika gospoda sta se l. 1628. srečala na dvoru v Madridu: poslanik Flandrije in Brabanta, Peter Pavel Rubens v vsem sijaju svoje diplomatske misije in do zadnje kapljice svoje modre krvi plemeniti poznejši dvorni maršal Diego de Silva Velasquez. Na eni strani obogateli kmetski sin, na drugi pa dvorjanik z dokumenti, da je vedno živel kot plemič, se ni nikdar bavil s slikarstvom kot z dobičkanosnim opravkom, svojih del nikdar prodajal, temveč slikal vedno le v zabavo Njegovega Veličanstva. Kdo danes še ve za diplomata Rubensa in dvornega maršala Velasqueza? Oba pa svet z vedno večjo častjo nagovarja kot naj-sijajnejši Veličanstvi v zgodovini umetnosti, zato, ker sta slikarja najvišjih kvalitet brez pomoči plastike. In poleg njiju Tintoretto in Theotocpuli, bohême Rembrandt in zapiti razgrajč Frans Hals, ustanovitelj čistega slikarstva, vedno modernega, ki je o njem pisal v našem listu Matija Jama.

Rubens pomeni višek baroka, ki s pozavnami in orglami povečuje mesenost, zdravje, naturo.

Tudi pri nas smo imeli protireformacijo, sicer bolj v miniaturi, vendar pa v stilu. Najprej Tomaž Hren z biriči, požiganjem mlade literature in krvoskrunstvom, Janez od Sv. Križa in pater Rogerij, slike bičanih Kristov, Veronikinih prtov in okrvavljenih mučencov. Sama kri in sodnji dan in škripanje z zobmi.

Potem pa poglejte knjige Valvasorja. Pri Rubensu so besni konji, tigri in levi v boju, kmetje, gospoda in bogovi pa v objemu. Na Valvazorjevih bakrorezih mest in gradov so pa namestu njih biki, jarci in psi pri parjenju. Vsebina je ista.

Za nas Rubens, vsaj kolikor je znano, ni naslikal nobenega dela. Izključeno pa ni, ker je za škofo v Freisingu izdelal apokaliptično ženo, ki visi sedaj v monakovski pinakoteki. Pač imamo tudi pri nas dela njegovega kroga. Teodor Rombouts slika družbe pri jedi, pijači in kvartanju v naravni velikosti. Lani na Martinovo nedeljo je bila v »Jutru« objavljena slika gostije na Bokalškem gradu pri Ljubljani, delo Almanaka, ki še vedno skriva svoje pravo ime. Rombouts seveda ne bo, ker je umrl že leta 1637., vendar pa mu je Almanak zelo blizu; sigurno je bil tudi on Flamec. Kaj če bi zgodovinarji zasledovali Almanakov incognito v tej smeri; morebiti bi naglo razvozljali njegov psevdonim? Dober tek pa je ovekovečen v vseh naših gradovih, ki so takrat že stali ali bili pravkar sezidani. Ali niso slike kuhinj in jedilnih shramb ter pogrnenih miz v Ajmanovem gradu in na Kersnikovem Brdu, skladovnice mesa in rib, slike kmetov ob klobasah v galeriji viteza pl. Strahla v Stari Loki in povsod drugod po naših gradovih, prav tako izrazi veselja do življenja, jedače in pijače, kakor dela Rubensa, Jordaensa in njihovih sodobnikov? Kdo drugi je dal Valvazorju vzorec za na drugem mestu objavljene »Pijance«, kakor Jordaens, slikar mesenosti, pojedin in pijanosti. Ideal lepote v tisti dobi je bila pač plemen-

P. P. RUBENS.

ska krava z vimenom, velikim kot čeber. Estetika plodnosti in zdrave nature. Za presito gospodo pa je rokoko s svilenimi zavesami in pudrom. Za zastori je perversnost, pod pudrom pa izžitost in utrujenost.

Zato naš kmetiški narod nikdar ni pozabil Rubensa. Matevž Langus kopira kožuh in gorko Rubensovo Lenko v njem, Ferdo Vesel otročaje s sadnim vencem, Matej Sternen pa njegove »Grešnike« v monakovski pinakoteki z razgaljeno Magdaleno, desnim razbojnikom, nezvestim Petrom in nezaupnim Tomažem pred dobrim Gospodom. Ta slika sama je najmočnejši odgovor umetnika vsem onim, ki že skoro 300 let pljujejo na njegovo umetnost, češ da je pregrešna, pohujšljiva in neestetična.

Ibis:

Slovanski vzhod skozi pariška črna očala.

V 29. številki češke revije »Přítomnost« je izšel članek M. Melnikove - Pappouškové »O ruski modi in strahu pred Rusijo.« Avtorica razpravlja o zanimivem vprašanju: Kako gledajo Francozi na Ruse

in Rusijo in kakšni predsodki se širijo v njihovih vrstah o Slovanih sploh. Še nikdar ni bilo rusko ime zapadnim Evropejcem toliko na ustih, zato pa se ni menda še nikdar širilo toliko zmot o slovanskem vzhod-

du Ne gre niti za to, kakšne so razmere v sovjetski Rusiji; to vprašanje ostavimo ob strani. Zanima nas, kako neresnično, da, uprav nemogoče si zamišljajo Slovanom sicer naklonjeni Francozi ruskega človeka. Ogromni večini Francozov je Rusija eksotična dežela kakor Afrika, zato francoski pisatelji (večinoma drugo in tretjevrstni) postavljajo v Rusijo najbolj nesmiselne izrodke svoje prebujne domišljije. Pisateljica zgoraj navedene razprave navaja celo vrsto primerov; mi bomo posneli po njih zgolj najzanimivejša opazanja in misli.

Že Jules Verne, avtor fantastičnih romanov, ki so tudi pri nas dobro znani, opisuje v romanu »Drame na Livonskem« ubogo rusko kmetško hišo, kjer ledjo ljudje kruh iz drevesne skorje, ki ga mažejo s kavijarjem. Ni treba poznati ruskih razmer, pa vsakdo razume, da je to neumnost. Takj »pojmi« o Rusiji se vlečejo skozi spise X a-

viera de Maistra in A. Dumasa do najmodernejših francoskih pisateljev, ki jemljejo snov iz boljševiške revolucije. Razen dveh ali treh izjem vse, kar pišejo Francozi o Rusih (v vezani in nevezani besedi), ne sega nad višino operete ali tako zvanega »ruskega filma«, kjer nastopajo knezi Griške in grofice Malaške. Pred nekaj leti se je igrala v Parizu igra »Le natschalo«, v kateri je med drugim prizor, ko razpravljajo veliki knezi o važnih državnih vprašanjih. Vsi so v visokih škornjih, okorni kakor mužiki; med govori pijejo vodko in menda tarejo orehe. Na koncu se poje pri pogrebu revolucionjskih žrtev pesem »Revje da stonje Dnjepr širokij.« To je tako, kakor če bi pri nas peli pri pogrebu: »Po jezeru bliz' Triglava« ...

Čeprav rusko slovstvo in dekorativna umetnost, gledališče, ples itd. pronicajo na globoko v vso Evropo, se je razvila pri

PIJANCI IN SMRT.

Bakrorez iz Valvazorjeve knjige »Theatrum mortis humanae.« Ljubljana 1682.

Francozih posebna ruska moda. v kateri »genre russe« vedno pomeni nekaj fantastičnega. V Parizu na Montmartru imaš krčme »La troïka«, »Le Kosake ijdel« itd., v modnih hišah so se krojile bluze á la »Rasputin« in á la »bolchevik«, v slovstvu pa izhajajo spisi, predvsem romani, v katerih se Rusi in Rusija neverjetno, čeprav povsem resno pačijo in potvarjajo. Nepoznavanje Rusije — zlasti vojne in povojne — je v Francozih skorajda popolno; prekosili so jih nemara samo še Angleži. V nekem smislu velja to tudi o ostalih Slovanih: balkanskih in celo srednjeevropskih. Če se o teh pokrajinah in ljudeh ne piše fantastično, senzacionalno kakor n. pr. o prebivalcih notranje Indije, tedaj taki spisi sploh niso zanimivi in se jih jedva kdo spomni. Francozi so jeli pod vplivom literature, kj jo pišejo ljudje, katerim so ruske razmere po večini španska vas, dobivati velik strah pred neumrljivim, »zagonetnim« slovanskim ljudstvom. M. Melnikova-Papoušková dobro trdi, da so k temu pripomogli v dobršni meri ruski begunci in izseljenci, ki so v neštetih primerih namenoma, včasih celo iz dobičkaželjnosti širili legende in bajke o Rusiji in Rusih, čeprav bi jih bili morali prav Rusi z vsemi sredstvi iztrebljati in seznanjati tuje narode z resnico o svojem narodu.

Tako pa je nastala v francoskem svetu bajka o neki »zapletenosti slovanske duše«. Sigurno je, da imajo Slovani, prav posebno še Rusi, svoje posebnosti, svoj način občutja in doživljanja, svoj ton in barvo v literaturi; da bolj nego zapadni narodj očitujejo vpliv vzhodnega duha, ki stremi po religioznosti in ljubi sanjarstvo. Ali kako se ta »slovanska zapletenost« do neverjetnosti pretirava in zamotava! Vse lastnosti ruskega in sploh slovanskega človeka so postavljene pod mikroskop, pobarvane po neki zastareli šabloni in silno povečane. Kako drugače Rusi jedo, pijejo, kade, ljubijo itd.! Sploh pa mora biti kar največ čudaštva, revolucijski, sentimentalni, lenobe, okornosti, neznanja, nereda in krutosti, hkrati z nadčloveško dobroto, skratka: kar največ domišljije, ki naj bralca kar najbolj spre z resnico. Kakor se pretirava o moških, se dela krivica tudi ruskim ženam. Le-te so na splošno zapravljive, lene, čudaške, zmerom pripravljene za kake lubezenske pustolovščine; iz očíj pa jim izžareva neka demonska zapeljivost itd. Treba je vzeti v roko n. pr. roman Mauriceja Decobra »Madonna spalnih vozov«, (kj je preveden tudi v hrvaščino), da se preverimo o izprinenem nazoru

povprečnih francoskih pisateljev glede Rusov. Najboljša sta še romana E. Burneta »Odrešenikova vrata« in »Daleč od ikon«, ki kažeta vsaj osnovno poznavanje resničnih ruskih razmer in pošteno stremljenje po resnici. Med boljše spada tudi de Traz, čeprav i njega zapelje običajna šablona na stranpota.

Ondi, kjer prevladujejo toli nejasni pojmi o tujem narodu, nas ne sme presenetiti strah, kj se pojavlja pred »rusko sfingo«. Namreč naiven, skorajda otročil strah. Vzemimo pogosteje v roko francoske politične revije: s kako skrbjo se tu obravnava vzhodno vprašanje. Včasih dobivajo domneve uprav fantastične oblike.

Najznačilnejši spis, ki očituje strah pred Rusji in sploh pred Slovani, je knjiga G. Massisa »Obramba Zapada«, ki je izšla pred dobrimi tremi meseci. Massis je nazadnjak, zelo blizu taboru »L' Action française«, vendar pa ga ne smemo vzeti kot osamljen in neresen pojav. Pred kom je treba braniti Zapad? Zahodne dežele — izvaja Massis — so direkten dedič rimskega cesarstva, ki se duhovno nadaljuje v katolicizmu. Ta svet ogražajo barbarj že od časa reformacije sem. Vir vse nesreče pa je Rusija in ž njo vred vsi »novi narodi, ki niso šli z istim korakom kot drugi po poti človeške omike in ki so zgolj umetno in le nepopolno združeni s telesom Zapada«. Massis vidi nevarno prebuienie barbarstva tudi v tem, da Rusi podžigajo vzhodne narode k uporu in jih uče, da imej vsak narod pravico do svobode.

Massis črpa obilo »dokazov« iz pripovedne literature. Njemu je rusko ljudstvo »temna druhal«, ki se je vsekdar upirala evropski prosveti in se izogibala »dežel, kjer so se osredotočila ognjišča vere in vede« (predvsem Francije in Italije). Massis pravi: »Ni je tako nemogoče in nenravne ideje, ki ne bi našla učencev in vernikov v ignorantskem in nesrečnem ruskem ljudstvu«. Seveda napada tudi pravoslavje, ki je tako pogubilo rusko ljudstvo, kakor protestantizem nemško. Dostojevskij, Tolstoj in drugi ruski pisatelj in misleci so Massisu zgolj zastupiljevalci čistih vodniakov.

Tako misli o Rusih in Slovanih francoski desničar, ki mu je boljševizem istoveten z nacionalno zavestjo slovanskim narodov in ki bi najrajši videl, če bi Rusi zopet pošiljal svoje kneze v francoska kopaljšča, da bi ondi občudovalj Zapad in vzbujalj pozornost s svojo »originalnostjo«. Massis ne mara priznati Rusom pravice da imajo lastne nazore in svoja pota v politiki in kulturi. Ta Francoz seveda močno pretirava,

ali skriva je skoraj vsa ostala francoska literatura o Rusih in o slovanskem svetu, v kolikor je niso spisal Slovani sami.

Nikar ne sklepajmo, da so Francozi zaradi tega načelnj nasprotniki Slovanov, zlasti še Rusov. Pokazali smo, kako se zavoljo nepoznanja dejanskih razmer in zaradi književnih potreb po senzacijah brez sovražno-

sti in slabih namenov ustvarja naiven strah pred narodi, ki brez dvoma še niso rekli zadnje besede in ki imajo bodočnost. Nevarno je tedaj poveličevati naravne razlike med narodi in namenoma podčrtavati to, kar naš loči od drugih narodov, ne da bi zadostno odkrivali občečloveško skupnost in skupna stremiljenja po omiki, miru in sreči.

F. Zielesch:

Ameriška mladina v tekmi za napredek kmetijskega gospodarstva.

Pri nas je navada, da se uče sinovi od očetov. Amerika pa je drugačen svet. Na mnogih farmah (velikih kmetijah) bi se lahko očetje marsikaj naučili od svojih sinov, ki obiskujejo šole. Zdi se pa, da so stari slabi učenci mladih.

Ameriške šolske oblasti se dobro zavedajo, kako koristna je vzajemnost med šolo in domom, zlasti če šola prednjači z dobro pobudo. Zato so se osnovali posebne mladinske organizacije, ki naj podpirajo povzdigo kmetijskega naraščaja in racionalizacijo poljskega dela.

L. 1908. se je osnoval s pomočjo »Boards of Education« prvi »Corn Club«. Njegova vodilna misel je bila, da naj vsak mladenič prevzame skrb za par oralov zemlje na očetovem posestvu. Ta zasnova šolskih oblasti je izprva očete-farmerje malce začudila, da, celo ozlovoljila. Kako naj bi šolarji »gospodarili« z zemljiščem, ko nimajo ne znanja in ne izkušenj; sploh pa so premladi za gospodarstvo! Ali sloviti ameriški organizacijski duh se je tudi v tem primeru obnesel v splošno presenečenje. Šolarji so se pod vodstvom svojih učiteljev energično lotili dela. Začeli so obdelovati »svojo« zemljo po najmodernejših metodah. V glavnem so gojili koruzo in bombaž.

Farmerji v Holmes County ob Missisippiju so na široko odpirali oči, ko so primerjali svojo žetev z žetvijo svojih sinov. Priznati so morali, da so šolarji potokli »stare, izkušene gospodarje«. Medtem ko so pridelali očetje povprečno 16 bushelov kôruze na hektarju, so se lahko sinovi postavili s 76 busheli na zemljišču enake kakovosti. Nikar ne mislimo, da so to zgolj izjemni uspehi. »Corn Club« je izdal

statistiko, ki nas s svojimi številkami najbolj prepričuje, koliko lahko stori mladina za razvoj poljedelstva, oziroma: kakšno veliko prednost ima racionalen način obdelovanja pred starokopitnim, vsakdanjim načinom.

Država	Prihodek šolarjev	Prihodek njih očetov
Alabama	62.3	17.2
Arkanas	49.5	22
Florida	38.58	8
Georgia	56.4	14
Louisiana	55.32	20.24
Mississippi	66.3	18
North Carolina	62.8	20
Oklahoma	48	22.63
South Carolina	68.79	18.5
Tennessee	91.46	35.5
Texas	38	24
Virginia	59.5	20

Presenetljivi uspehi, ki jih je dosegel naraščaj ameriških farmerjev, so skupno delo šole, »Corn Clubov« in posebnih v ta namen nameščenih *postovalnih učiteljev*. Leti so strokovnjaki, ki jih ameriško poljedelsko ministrstvo pošilja od kluba do kluba, da nazorno kažejo način in pripomočke modernega obdelovanja zemlje.

Tudi dekleta sodelujejo v »Corn Clubih«. Uče se predvsem vrtnarstva in gospodinjstva, seznanjajo se z vsami koristnimi novostmi, ki jih lahko s pridom uporabljajo pozneje kot žene, gospodinje in matere. Ne pozabimo, da se v glavnem vadijo v delu in da morajo pokazati prošečnost pridobljenega znanja s praktičnimi uspehi.

»Corn Clubi« nudijo svojim članom še neko korist. Intenzivno obdelovanje zemljišča prinaša večji dobiček. To pa pomeni: otroci si na ta način prištedijo ne baš neznatne svote denarja, s katerimi

rim si lahko zasigurajo bodočnost. Sigurna bodočnost — višja izobrazba. Poroča se: V nekem kraju na jugu Zedinjenih držav sta si neki črnopolti šolar in njegova sestra z gospodarstvom po navodilih »Corn Cluba« v teku treh let prihranila toliko denarja, da sta lahko pozneje plačala svoje študije na zamorski višji šoli v Tuskegee.

Danes štejejo »Corn Clubi« več milijonov članov. Največji pridelek dobi

nagrado. Tako se razvija tekmovanje. Občine, okrožja in država razpisujejo nagrade, poglavitni cilj pa je sloves, ki si ga pridobi zmagovalec na glavni tekmi. Njegovo ime gre po vseh novinah. Poljedelski minister ga povabi v Washington in tu ga sprejme v avdicenco sam prezident Zedinjenih držav.

Tekma, ki bi koristila tudi evropskim poljedelskim državam. Toda kdo misli pri nas na take smotre?

Albanija in mednarodni boj za petrolej.

Strategičen položaj Albanije.

Kljub močvirnatim obrežjem in gorovju v osrčju in na vzhodnih mejah Albanije lahko trdimo, da zavzema ta dežela gospodujočo strategično pozicijo na Balkanu, pa tudi na Jadranskem morju. To je bilo znano že v starem Rimu in imperij je zgradil preko Albanije znamenito cesto »Via Egnotia«, ki je začela v Draču in vezala preko Tirane, Ohrida in velikih makedonskih jezer Bitoli, oziroma Solun. Ta cesta je ostala prav do naših dni glavna in res uporabna zveza med Jadranskim in Egejskim morjem. Med svetovno vojno je antantna vojska zgradila še eno cesto in sicer iz Valone, odnosno iz nekoliko nižje ležečega Santi Quaranta. Ta cesta se spaja pri Korči z Via Egnotio. Namenjena je bila zgolj za preskrbovanje zavezniških vojsk v Orijentu. Ob njej so taborile francoske in italijanske čete, preden so začele ob koncu vojne poditi avstrijske čete proti Elbasanu in Tiranu. To deistvo nam priča, da so imperatorji in kolonizatorji že od rimskih časov do naših dni skrbeli za kopneno zvezo med Jadranskim in Egejskim morjem. Danes se Jugoslavija boji, da bi se Italija polastila Vardarske doline, glavnega in za Jugoslavijo življiensko potrebnega težišča na morje. V teh strategičnih računih moramo iskati ključ k diplomatičnemu trenju, ki se očituje med Beogradom in Rimom. Jugoslavija je že dovolj, če ne preveč popustila na Jadranu: žrtvovala je Reko, Zader in Skader. Zdi se njen življienski interes, da se zavaruje pred nadaljno italijansko ekspanzijo, ki ji hoče v bodočnosti preprečiti razmah proti Solunu. Tisti del Albanije, ki leži ob Vardarju ter ob železnici Skoplje-

Solun, drži in bo držal tudi v bodoče v šahu odnose med Italijo in Jugoslavijo. Kakor hitro se ta strategična figura premakne, je balkanski mir nujno ogrožen.

Po znanem poizkusu, da bi Italija zasedla Albanijo, je ostal nenasitni apeninski državi le še otočič Sasseno pred Valono. Ko so morali Italijani leta 1920, zaradi oboroženega albanskega upora izprazniti Valono in zaledie, si je umela Italija zasigurati to na videz neznatno, ali strategično zelo važno dostojanko, ki gospoduje nad južno albansko obalo. Na otoku Sasseni je zgradila Italija velike utrdbe, ki so oborožene s težkimi topovi. Na ta način zapre z lahkoto Otrantski preliv, ki je na tem mestu širok borih 65 km. Tako nadzoruje Italija ves izvoz iz albanskih in jadranskih pristanišč.

Tekmovanje na gospodarskem polju.

Ostale gospodarske velesile se niso dale dolgo voditi za nos. Nezaupljivo so sprejemale albanske zemlievide, ki so jih tiskali v Italiji in ki so kazali namesto gospodarskih virov — bele lise. Začelo se je temeljito proučevati albansko naravno bogastvo. Danes je že splošno znano, da je zemlja kljub temu, da je obdelana komaj desetina, vrlo rodovitna. Radi obilne moče in velike vročine imajo v Albaniji dvojno žetev. Dežela bo lahko v bodočnosti izvažala veliko žita, koruze, ječmena in ovsu. Ondi uspeva celo posebna vrsta bombaža, ki za pridelujejo le še v Siriji. Čez milijon oljk vrže letno okrog 1500 ton sadežev, iz katerih pridobivajo olje za sedaj le laški oliariji. Gozdovi producirajo posebno obilno dragocene drevesne smole, ki se uporabljajo za pridobivanje esenc. Angleži so kot

dobri in izkušeni izkoriščevalci tujih gospodarskih zakladov uvideli, da ne bo najslabše zanje, če si zagotove v Albaniji tobačni monopol. Industrija je stoprav v povojih, čeprav je v deželi dovolj črnega premoga, zlasti okrog Tepelenija, rjavega premoga na okoli Korče. Ležišča rud so večinoma neraziskana, vendar pa že danes eksploatira neki jugoslovenski konzorcij bakrene rudnike pri Puki. V obratovanju

lijani imajo že delj časa pripravljen načrt za zgradbo velike električne centrale na zapadnem obrežju albanskega dela Ohridskega jezera. Električna centrala bi bila tolikšna, da bi oskrbovala s tokom pretežen del Albanije in še nekatere vzhodne italijanske province, kamor bi speljali tok po podmorskih kablil skozi Otrantski preliv. Ogromne množine vode, ki bi jih izrabljala ta velika centrala, bi seveda ponižale

so tudi že železni rudniki pri Fani, jugovzhodno od Skadra, in pri Montgrapa. Ti rudniki izpopolnjujejo ležišča rjavega premoga v Jugoslaviji in Bolgariji in so kakor nalašč za to, da vznemirjajo laško industrijo, ki ji premoga absolutno manjka in ki je tudi glede železnih in bakrenih rudnikov skrajno revna. Ne smemo pozabiti redkega bitumena, ki ga eksploatira neka francoska tvrdka pri Zelenici. Uporablja se za asfaltiranje pariških bulvardov.

To pa še ni vse! Albanske reke, predvsem pa jezera, so silno ugodna za zgradbo vodno-električnih central. Ita-

vodno gladino Ohridskega jezera. Škoda bi imela zopet le — Jugoslavija.

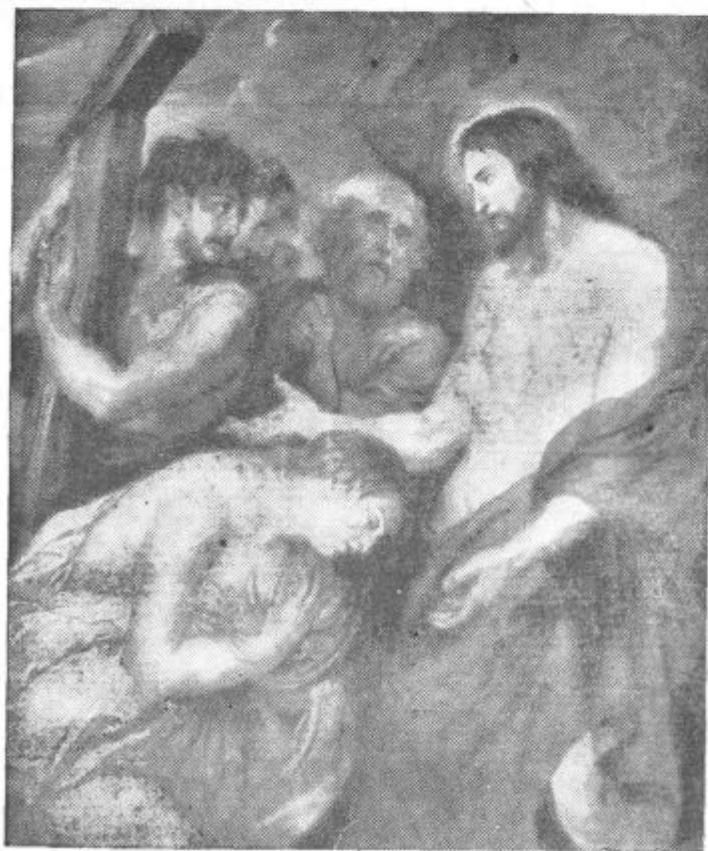
Že ti podatki nas zgovorno prepričujejo, da je Albanija danes sicer še revna dežela, da pa ima krasno bodočnost. Kaj čudo, če že zdaj vzbuja pohlep pri sosedih. Najbolj se je tuj apetit po albanskem bogastvu razgalil v boju za albanske petrolejske vrelce. Italijani so že pred vojno domnevali, da utegne biti v Albaniji petrolej. Tekom okupacije Valone in zaledja so navrtali par kilometrov za mestom — pri Drašovic — več vrelcev, ki so jih pa pred umikom razstrelili. Tudi pri Draču in na jugovzhodnem obrežju

Skaderskega jezera so se pokazali znaki petrolejskih vrečev. Na tej osnovi so nekateri geologi skovali domnevo, da so bogati albanski petrolejski vrečci in sloviti vrečci v Rumuniji po mogočnih podzemeljskih pretokih zvezani med seboj in tvorijo skupno petrolejsko polje, ki se razteza od Karpatov doli do Jadrana. Ta hipoteza je navdala Rumune s strahom. Sklepajo tako-le: Eksploatacija južnih vrečev tega petrolejskega polja bi morala nujno škodovati severnejšim rumunskim vrečcem. Zaradi tega se je jela tudi Rumunija zanimati za albanski petrolej.

'Albanija ima za vse koncesije!

Med tem so se vrgli na eksploatacijo albanskega petroleja veliki mednarodni trusti. Že leta 1921. je angleška družba «Anglo-Persian-Oil» (pretežno število

delnic ima angleška admiraliteta!) dobila od takratne tiranske vlade obsežno koncesijo za «raziskavanje» petrolejskih polj. Konkurenti seveda niso prezrli tega dejstva in so se jedno potrudili v Tirano, da tam v imenu «trgovinskih principov» oz. «po pravici prioritete» izsilijo tudi zase kak masten kos. Združene države so pojasnile tiranski vladi, da so priznale Albanijo le pod pogojem, da bodo Ameriki vrata v Albanijo vedno odprta. Tako je dobila koncesijo tudi ameriška «Standard Oil». Italija se je jela sklicevati na svoja prezaslužna gospodarska dejanja, ki jih je kot prva storila v Albaniji, pa tudi na to, da je prva črpala albanski petrolej. «Italija, ki potrebuje 400.000 ton petroleja na leto, ki ga pa načrpa doma le 4000 do 5000 ton,» so dejali njeni diplomatje, «ne bo mogla trpeti, da bi jo drugi izrinili iz petrolejskih

P. P. RUBENS: Grešniki pred Kristom. Kopiral Matej Sternen.

polj, tem manj, ker drži v rokah vse izvozne luke z otočičem Sasseno!» Albanska vlada je spet prikimala in družba, ki upravlja italijanske državne železnice, je dobila koncesijo. Končno je prišla še Francija, ki je mnogo storila na intelektualnem in na arheološkem polju te zanemarjene dežele in je tudi razložila svojo potrebo po petroleju. Ker je bila Francija po svoji kulantni upravi v Korči za časa okupacije na vrlo dobrem glasu, se je tudi njej posrečilo izvojevati koncesijo za svojo «Crédit général des pétroles».

Bitka za posest albanskih petrolejskih vrelcev je trajala od 1921. do 1925. Zadovoljila je skoraj vse svetovne petrolejske družbe, ki imajo malone že monopol na petrolej. Med njimi sta tudi dve državi, ki sta brez petroleja oziroma skoraj brez domačega petroleja.

Angleži in Italijani so začeli črpati in navrtavati svoje vrelce v silno nagtem tempu. V Patosu je «Anglo Persian-Oil» odkrila vrelce, ki bruhajo dnevno nič manj kot 40 ton petroleja. Seveda je ta družba previdno izjavila, «da žaf

petrolej iz teh vrelcev ni sposoben za na trg in da družba vrta še nadalje le zato, da pride do boljše kakovosti. Italijanske državne železnice pa vrtajo pri Zelenici.

Prva faza «boja za Albanijo» je torej pri kraju. Prišla je doba vrтанja in črpanja, ki jo lahko imenujemo trgovinsko in industrijsko vojno, medtem ko je bilo prvo razdobje boj za koncesije ali kakor se pove lepše in elegantnejše: «diplomatska vojna». Izid sedanje trgovinske in industrijske vojne bo odvisen od tehničnih in finančnih sredstev, ki jih bodo posamezni tekmovalci postavili v boj. Edina petrolejska ležišča v Evropi, ki do danes še niso bila načeta, stopajo s tem v aktivno stopnjo. Toda kakor zavisi izvoz rumunskega in kavkaškega petroleja od posestnika morskih ožin Dardanel in Galipolija, tako bo zavisel tudi izvoz albanskega petroleja od prehoda skozi Otrantski preliv. Albanski petrolej je torej odvisen od gospodarjev morja in ga bodo slej ko prej dirigirali italijanski in angleški kanoni v malho svojih industrij.

Po «Je sais tout».

.....
Anton Kristan:

Moja pot čez veliko lužo.

IV.

Newyork, 1. julija.

V pondeljek dne 27. junija smo se okrog 11. ure dopoldne približali New Yorku. Naš kolos »Leviathan« zaradi prenizke vode ni mogel v pristanišče, zato smo obstali pri trdnjavi. Že uro poprej nas je ustavila majhna barka, ki je pripeljala pregledovalne uradnike. Brž se je začela revizijska potnih listov in zdravstvenega stanja popotnikov I. in II. razreda. Opravlja se s primerno počasnostjo in s ceremonijami, ki te takoj seznanijo z ameriškim birokratizmom. Že v Cherbourgju so nam dali rumene izkaznice s številko VIII. Ugibal sem, čemu to, ali domislil se nisem. Pri reviziji se mi je stvar zjasnila: Angleži imajo n. pr. številko I. Z njimi se opravi na kratko. Francozi imajo številko III.; tudi pri njih gre dokaj naglo. Pod številko VIII. smo Jugoslovenci v častiti družbi z Rumuni, Grki, Poljaki, Turki, Armenci in pod. Tukaj je revizija, kajpa, dokaj strožja

in tudi daljša. Popotnikov I. in II. razreda sicer ne nadlegujejo preveč, ako se ne vidijo izkušenim očem ameriških birokratov na moč sumljivo, ali večji križ imajo popotniki III. razreda, ki jih spravijo na prosluli otok Ellis Island. Ondi jih temeljito preiščejo in šele po tej mučni proceduri izpuste na svoboda ameriška tla. Vsak popotnik ostane najmanj 24 ur na otoku.

Pregledovanje mi je znatno prikrajšalo užitek, ki bi ga bil imel sicer s pogledom na New York, ki je z morja zelo lep. Po izvršenih preglednih ceremonijah smo okrog pol petih dopoldne pristali v pristanišču, kjer so nas pričakovali naši newyorški prijatelji. Čakala nas je še carinska revizija, ki je dokaj praktično urejena in gre hitro izpod rok. Nato pa hajdi v hotel, da odložim prtljago.

V hotelu, ki je, kajpa, nebotačnik s 15 nadstropji, sta se takoj pokazali dve ameriški lastnosti: praznoverie in hi-

navščina. Ko sem se vozil z liftom v odkazano mi sobo v 14. nadstropju, sem videl, da ni 13. nadstropja. Pri gumbih, kjer pritisneš na »Stoj!«, so številke; trinajsto zaman iščeš. Moderni Američani so plitvi, zato pa tudi praznovorni ljudje, ki se bojijo »nesrečnih« števil. Hotelski direktorji jih dobro poznajo, zato pa hoteli in zasebne hiše nikjer ne označujejo 13. nadstropja. Dejanski, kajpa, greš v 13. nadstropje, toda z nakazilom za 14., samo da ni nesrečne številke 13. Ko sem vstopil v hotelsko sobo, sem najprej opazil na mizi debelo knjigo. Pogledam: Sveto

pismo. Ta knjiga je v Ameriki na vsaki mizi ali omari. New York ima sigurno 300.000 hotelskih sob; predstavite si, koliko svetih pisem konzumirajo samo hoteli! Navsezadnje je to prav, saj ima knjiga mnogo lepih nauk. Ali kako jih Amerika izvršuje! Prav dolarska dežela je kaj daleč od Svetega pisma.

★

Na cestah, v avtobusih in v podzemnih železnicah se New York človeku takoj prikupi. Po dnevu vzdržujejo red v bučni gneči ljudi in vozil

P. P. RUBENS: *Helene Fourment*, umetnikova žena. Detajl. Kopija Matevža Langusa v galeriji vit. pl. Strahla v Stari Loki.

redarji, ki vzgledno opravljajo svojo službo, ponoči pa se ceste avtomatično zapro. Rdeča luč pomeni prosto pot gori in doli, zelena prosto pot počez. Ko ugledajo pasantje in šoferji zeleno luč, brž obstanejo. Iz prečnih ulic pridrvi zadržana množica, ki takoj izgine, ko se zopet pokažejo rdeče luči.

Na avtobusih in v tramvajih ni listkov; konduker ima skrinjico, ki vanjo vtakneš pet centov. Če nimaš drobiža, ti zmenja konduker. Na podzemnih železnicah tudi ni listkov. Preden vstopiš, vržeš v avtomatično zabiralno novec in pot se ti odpre; zdat se lahko voziš, kolikor hočeš. Ko izstopiš in prestopiš avtomatično ograjo, ne moreš nazaj, če spet ne vržeš v avtomat nadaljnih 5 centov. Neugodno na deluje nadcestna železnica, ki teče nad cesto, zlasti nad Broadway avenijo. Provozroča strahovit ropot in trušč. Take reči človeku dostikrat pokvarijo veselje, ki ga ima sicer nad lično in lepo zgrajenim velemestom.

New York šteje približno 6 milijonov prebivalcev, s predmestji baje celo 7 milijonov. Kaj čuda, če po ulicah polje in se razliva pravo pravcato človeško morje. Kakšen prizor se nudi gledalcu med 7. in pol 10. uro zjutraj n. pr. na kolodvoru Pensilvanija: redkokje na svetu se menda vidi toli ogromno človeško mravljišče. Ljudje — črni, beli, v vseh odtenkih — se prelivajo sem in tja, pljuskajo ob zidovje in se razhajajo: hite v pisarne, v urade, v pristanišča, na deželo; kdo ve kam jih žene potreba po »žoltem hudiču«, po zlatu — po dolarju, ki je bog te dežele...

Našemu človeku na moč imponirajo ogromne zgradbe, ki jim pravijo »buldingi«. Največji ober je Woollworth Building, palača s 64 nadstropji, ki ima dostojne tovariše v New Paramount Building, Equitable, Municipal itd. To so res pravi nebotičniki. V zadnem času so določile oblasti za stavbo teh velikih posebnih stavbenih red: doslej so jih namreč zidali brez vsakršne oplešave, hoteč imponirati zgolj z višičino. Poslej morajo biti tudi po slogu okusni. Pravkar zidajo novega velškana: imel bo 145 nadstropij. Seveda ta nadstropja niso tako visoka, kakor so naša. Sobe so namreč nizke: od 2.50 do 2.70. Tri metre imajo zgolj spodnja nadstropja.

Zidajo iz železa. Najprej se izdolbejo prostori za podzemne etaže — New York leži na sami skali. Veliki električni svedrji vrtajo luknje v skalo, dinamit poka ves dan in ogromne električne lopate mečejo kamenje na površino. Največji gospod med delavci je tu zidar; naj pa mimogrede omenim, da ni lahko priti za zidarja, ker Unija zidarjev sprejema zelo omejeno število vajencev. Že pred vojno je bilo treba plačati v zidarskem cehu 100 dolarjev pristopnine. Zidarji imajo visoke meze: med 18 in 25 dolarjev na dan, ali v našem denarju 1000 do 1250 dinarjev dnevno. Nekje sem čul sledečo značilno anekdoto:

Pred sodnika so pripeliali vinjenega zidarja, ki se je zagovarjal, da se je napil zaradi tega, ker mu je žena povila 27. otroka. Sodnik ga je oprostil. češ, kdor ima 26 otrok, se lahko pri 27. napije. Zidar pa se potrkna na prsi in pravi:

— Da, gospod, kaj takega si lahko privoščijo samo zidarji!

Da, zidarji so delavci z izjemnim stališčem.

Pri starih hišah vpliva nekam neugodno velik železen sod za vodo, ki stoji na ravnih strehah; pa tudi posebne stopnice zunaj ob hiši od nadstropja do nastropja niso nič kaj prikupljive. A tako delajo zaradi večje varnosti pri požaru, ki utegne biti tukaj še posebno strahotna katastrofa.

Prav dobro in sorazmerno po ceni se zajtrkuje, obeduje in večerja. Restavracije so različnih vrst: zajtrkuješ lahko (pa dobro!) za 30 centov, obeduješ za 60—65 centov, večerjaš za 50 do 70 centov. Navzgor so cene seveda samo v dolarjih, so pa le v imenitnejših lokalih. Zelo veliko se uživa sadje, pijejo se sadni sok in mrzla voda. Alkohola oficijelno nikjer ne dobiš, cvete pa tihotapstvo. Za drag denar bi se ga lahko človek v deželi prohibicije prav po kranjsko »nažehtal«. Sicer na dobiš toliko sadja in tako dobre sadne soke, da res nimaš poželjenja po alkoholni pijači.

Stanovanja so draga. Na periferiji stané opremljena soba 5—6 dolarjev na teden. V hotelih stanejo od 4 dolarjev navzgor do visokih svot.

★

New York je tipično mednarodno mesto. Največ je v niem Ircev

(3.500.000) in Židov (1.250.000). Pravi-
jo, da Irci vladajo New York politično
in upravno. Židje pa denarno. Izmed
manjšin je najbrže največ Italijanov
(okrog 700.000). Jugoslovenov biva tu
približno 10.000. Naša država ima v
New Yorku generalni konzulat in iz-
seljeniški komisariat, ki imata oba ve-
liko opravka. Slovencev je okrog 3500,
med njimi so najbolj kompaktni izse-
ljenci iz Domžal. Peter Zruga iz Sak-
serjevega »Glasa naroda« rad opisuje
njih navade in običaje.

Izmed Jugoslovenov so nekateri na
odličnih mestih: predvsem izumitelj
Tesla in vseučiliška profesoria Pupin
in Radosavljevič. Sarajevčan dr. Alta-
rac je uradnik javne knjižnice, Hrvat
Mladineo in Slovenec Rainer Hlača sta
uradnika »Društva za informacije o
Ameriki.« Lastnik banke in »Glasa na-
roda« Slovenec g Sakser ima v službi
več rojakov: bančnika gg. Kusa in
Škulja, novinarje gg. Terčeka iz Idrije,
Benedika in Potratjo iz Ljubliane. Med

Domžalci je tovarnar g. Hribar zelo
ugledna in petična oseba. Dalmatinski
Hrvatje so uslužbeni na ladih. Neka-
teri imajo gostilne, »salone«. Srbi so
po večini iz Banata.

★

Ogledal sem si zoološki vrt, ki je
velik in imenitno urejen, pa indijski
in španski muzej, javno knjižnico, več
znamenitih javnih poslopij, bank, bor-
zo itd. To so stavbe in naprave, ki so
dostojne bogate in mogočne Amerike.

V centralnem parku se mi je nudila
za newyorški velikomestni okoliš ne-
navadna idila: v parku sta se nasli dve
kravi kakor v kakem našem trgu. Iz-
prva sem se čudil, ali moi informator
me je brž poučil o ozadju te idile, ki
je tipično velikomestno:

Kravi je podarilo mestu New York
poljedelsko ministrstvo, češ, naj new-
yorški otroci vidijo, odkod je mleko,
da ne bodo mislili, da se tudi mleko
izdeluje v tovarni.

R. Forbesova:

V gorah žarke Afrike.

Iz spominov maroškega hajduka in revolucionarja El Raisunija.

El Raisuni (tudi Raisuli) je bil
predhodnik načelnika rifskih vsta-
šev Abd-el-Krima. Ta maroški re-
volucionar, bojevnik in hajduk je
narekoval Angležinji R. R. Forbe-
sovi kratko pred smrtjo svoje iz-
redno zanimive spomine, ki nudijo
čitatelju sliko življenja v afriških
gorah. Prinašamo jih v odlomkih.

Rod vojščakov in svetnikov.

»Moj rod poteka iz Beni Orosa, kjer
žive potomci Abd-es-Salaana Šerifa, ki
je pokopan na vrhuncu Džebele Alana.
Stejemo se med največje med zahod-
nimi šerifi, čijih moč je vsekdar tekmo-
vala z močjo kalifov. Bili smo vplivna
rodbina, ki se je zmerom, kadar je bilo
treba, postavila v bran zoper nasilni-
štvo raznih sultanov. Zato nam je še
v krvi čut, da branimo svoje ljudstvo,
ki nas časti kakor svetnike. Če rečem
komu: »Pojdi še nocoj na pot v Kai-
ro ali Meko, ne bo vprašal, čemu mora
zapustiti svoj dom; ogrne si džellabo
(romarski plašč) in pojde na pot.«

»Koliko sem star?« je pravil el Rai-
suni. »Lahko vam povem, da sem se
rodil v letu hedžre (l. 1871), ali kaj je
komu mar število mojih let? Noben

Arabec ne da nič na čas. Vprašajte Mubarako — »Človek, koliko let imaš na hrbtu?« »Toliko, kolikor hoče moj gospod«. Šele nato skuša vprašalca ugoditi. »Deset, enajst — morda trideset. Allaha mi, res ne vem.«

»Rodil sem se v Zinatu«, ie nadaljeval šerif. »Saj ste videli tisto-le vas, hiše z velikimi strehami, ki jih iz daljave ne razločite, in žive plotove iz kaktusa, skozi katere se niti pes ne prerije. Streljaj odtod je vrhunec gore, odkoder se odpira krasen razgled. Ondi sem posedal cele ure in gledal pokrajino, kjer so se zlatile žitne poljane. Na obzorju so kipele v nebo vrhovi Beni Mesauerja, odkoder ie bila doma moja mati. Vem, da sem se takrat čudil, kako morejo ljudje živeti v dolinah in obdelovati zemljo, ko je zadaj tako široka pokrajina z gorami in pečinami, kjer lahko človek slehern dan lovi na drugi zori.«

El Raisuni se pripravlja.

»Ko sem bil deset ali enajst let star, sem bil že »talib« (dijak), ki ume čitati, pisati in izgovarjati na pamet prerokove reke. Zaradi tega se je zanimal za me neki »alim«, zelo učen mož, ki je prišel v našo vas in pripovedoval čudovite reči. Skrbel sem za njegovo mezo, samo da bi čul kaj več iz učenjakovih ust. Imel je dar velike zgovornosti in je znal ljudi zvabiti k joku ali smehu. Tedaj sem sklenil, da bom tudi jaz delal tako; zbral sem okoli sebe nekoliko prijateljev in smo šli v sosedno vas, noseč bele zastavice v rokah. Prosili smo od hiše do hiše denarja za alima, ki je bil vrlo reven. Nekateri ljudje so se nam smejali in niso hoteli ničesar dati. Pa sem jel govoriti, posnemajoč zgovornost svojega mojstra. Moje besede so postale meči, ki so prebadali njihova srca. Ljudje so ginjeno pravili: »Vzemite to, pa ono!«, celo več nego so mogli žrtvovati po svojem imetju.«

»Ko smo se čez nekaj dni vrnili in prinesli alimu denarja, me ie blagoslovil in dejal, da bom veliko potoval in se pridobil obilno premoženje. Po tem srečanju mi je postal duh nemiren. Sestavljal sem govore in pridigal ptičem in kozam. Ko so mi postale noge preveč nemirne, sem zbral svoje tovariše. Povezali smo si glave z belimi robci in si napravili palice iz olivnega lesa. Nato

smo se ogrnili z džellabi in krenili na pot k sosednemu svetišču. S sabo nismo vzeli ne vode in ne hrane, zakaj vaščani so nam dajali vsega obilo — še beračiti nam ni bilo treba. Nekateri, ki so se spomnili, da sem bil že v njihovi vasi, so pravili: »Povej nam kaj, mojster! Izpogovori, da bomo slišali tvoj glas.« Pripovedoval sem jim na dolgo in široko, pa največ o vojni.«

»V Tetuanu sem dovršil svoje študije. Ondi sem ostal do očetove smrti. Študiral sem pravo. Hotel sem postati zakonodajalec in pesnik, zakaj moj svet je bil takrat zaprt v platnice mojih knjig. Ko sem se vrnil v Zinat, so ljudje pravili: »Glejte ga, fakirja (tako pravijo svetlemu in modremu moslimu) in so prihajali od blizu in daleč, da bi se z menoj posvetovali. Po dnevu sem jim tolmačil prerokove postave in jim dal nasvetov, ponoči pa sem hodil na vrhove in opazoval zvezde. V tistih nočeh sem zlagal pesmi, vendar ni bila nobena taka, da bi bila lahko ostala. Večji del imetja sem razdelil med revne, ker se mi je zdelo, da se učenost in srebro ne ujemata.«

Prvo maščevanje za krivico.

»Tako sem živel v dobroti vse do tistega dne, ko me je med četrto molitvijo zmotila neka žena, ki je bila pritekla v Zinat. Obleka ji je bila raztrgana in iz prstov ji je curljala kri. Več ur je hodila v pekoči vročini; oči so ji bile zmedene, kakor da bi bila izgubila pamet. Povedala je, da so ji razbojniki usmrtili moža in sina ter oropalj hišo. Vaške žene so jo hotele vzeti k sebi in jo potolažiti, kakor jim je velevala dolžnost ali žena je bila z gorâ in je zahtevala zgolj puško, da bi se lahko vrnila in maščevala. »Ali je med vami mož, ki pojde z mano?« je vprašala. Mene je kar zsrbeło v nogah, ko se je mati ozrla na me. »Na vasi je bilo mnogo mladeničev in živelo se je dokaj težko, zakaj letina je bila slaba. Posadilj smo ženo na konja in smo celo noč jezdili ž njo. Privedla nas je k svoji prazni hiši na podnožju Džebel Daneta, odkoder smo zalezovali razbojnike korak za korakom. Mnogi ljudje so jih videli na begu, a jih niso ustavili, ker so se bali krutega poglavarja. Tako se razbojnikom ni nič preveč mudilo, pa smo jih zasačili v neki kotlini, ko so posedli in si umivali noge v potoku. Kotlina je bila divja, vsa zaraščena z oleandri, tako visokimi kot je človek. Lahko bi

se bili tedaj poskrili v krošnje. Ali enemu izmed mladeničev se je sprožila puška in nas izdala. Na mah se je vnel divji boj, podoben lovu na zverjad. Niso nam mogli uteči. Pobili smo vse po vrsti in jim odvzeli mezge in drugo imetje, ki so ga naropali v nesrečni hiši. Vdova je stopila med tem k truplu tolovajskega poglavarja, ki ji je bil umoril soproga in sina. Odrezala mu je glavo in jo vzela s sabo. Naša vera namreč pravi, da človek brez glave ne more nikdar uživati slasti, ki jih je pripravil Allah v paradizu svojim vernim.«

Kot hajduk v gore.

»Prisegam pri Allahu: Življenje el Raisunija je odločila žena. Od tistega dne mi knjige niso mogle nuditi utehe in zadovoljstva. Nič se nisem zmenil, ali imam streho nad sabo ali ne. V notranjosti je često izpregovoril glas, ki je šel o mojem rodu in rodu moje matere: »Rode se na sedlu in s puško v roki.« Domenil sem se s tovariši, ki so bili z menoj, da se zberemo v stalno četo in krenemo v gore, kjer nam ne bo mogel nihče do živenga. Rečeno storjeno. Kna-lu smo zasloveli širom dežele in mnogi reveži so prihajali k nam, čeprav smo bili sami ubogi. Naši gradovi so bile skale in naša nočišča drevesne

krošnje. Včasih nismo imeli druge hrane kot kozje mleko; bil pa sem močan in sem lahko prebil več dni brez jedi.«

Izza tega časa potekajo razne legendarne zgodbe o el Raisuniju in njegovi prekanjenosti in pogumu. V njem je bilo združeno vse, kar vpliva na domišljijo nevkročenega in pustolovskega plemena. Telo je imel kakor ober, duh pa mu je bil toliko udan slepi verji v usodo, da sploh ni poznal strahu. Prištejmo še k temu sloves, ki ga je imel njegov rod, mladeničevo izobrazbo in govorniško spretnost, gibčnost, ki jo je kazal kot jezdec in strelec in velik dar, da je videl nekatere reči v naprej. V Maroku je bilo tiste čase veliko razbojnikov, zakaj moč sultanove vlade je padla na ničlo. Razbojništvo so šteli med obrti, ki nosijo denar, če si le imel boljšo puško nego tvoj sosed. Ko pa je večina tolovajev postala žrtev sultanovih levov ali tekmečevega noža in so se jeli ljudje gorskih hajdukov izogibati, je tem bolj zrasel sloves Raisunija, ki je o njem šel glas, da ima nadnaravno moč.

»V tistih dneh,« je nadaljeval šerif svoje pripovedovanje, »so začeli krožiti glasovi, da se mene sploh ne dotakne sovražnikova krogla. Izvedel sem, da je dal neki moj sovrag izdelati zlato kroglo nalašč zame. Allah mi je bil naklonjen: krogla ni zadela in mož je vr-gel denar v nič.«

»Mnogo zgodb se pripoveduje o meni; nekatere so brez dvoma resnične, kar pa gre na rovaš usodi in nemara tudi temu-le predmetu.« Segel je v ohlapno obleko in mi pokazal dva umazana, majhna predmeta... Nj dovolil, da bi se ju moja roka dotaknila. Bil je to notranji del gazelinega ušesa, drugi predmet pa je bil kos lepljive, črne ambre, ki je bila ovita s krpami pisane obleke nekega prednika — svetnika. »Zelo učinkovit amulet,« je pripomnil suženj Mabarak, ki je bil navzoč. »Brez dvoma je ohranil mojemu gospodu življenje v dneh, ko ga je moglo zadeti sovražnikovo prokletstvo.«

(Dalje prihodnjič.)

Na svet lahko vplivaš s svojo osebno silo ali pa s silo zajednice, v katero spadaš. Nihče ni tedaj nekoristen. Treba je samo, da spraviš samega sebe v sklad s celoto. Nobeno delo ne izgine; vse, s čimer si vplival na druge, ostane. *Renan.*

P. V. B.

Francoščina za samouke.

Metoda jezikovnega pouka na praktični podlagi.

24

Les affaires⁹ n'étaient pas¹⁰ brillantes¹¹, les échéances¹² se faisaient¹³ lourdes¹⁴.

Mrs Huddleson, qui rêvait¹⁵ de donner¹⁶ à son petit¹⁷ garçon¹⁸ une instruction¹⁹ soignée²⁰, se désespérait²¹ déjà²². Pourrait-elle²³ réaliser²⁴ son désir²⁵? Rien²⁶ n'était moins²⁷ certain²⁸.

Un jour, ceci²⁹ se passait³⁰ l'année³¹ dernière³², elle apprit³³ que le roi³⁴ du «chewing-gum»³⁵, M³⁶ William Wrigley³⁷, avait organisé³⁸ un derby³⁹, doté⁴⁰ d'un prix⁴¹ de 625 000 francs, pour la traversée⁴² à la nage⁴³ du détroit⁴⁴ de Catalina (35 kilomètres), en Californie⁴⁵.

— Pourquoi⁴⁶, se demanda-t-elle⁴⁷, n'accomplirai-je⁴⁸ cet exploit⁴⁹?

Mais ... elle ne savait pas⁵⁰ nager⁵¹.

Qu'importe⁵², elle apprendrait⁵³.

Elle apprit⁵⁴ si⁵⁵ bien⁵⁶ que, dimanche dernier⁵⁷, à 11 h. 15⁵⁸, elle se mettait⁵⁹ à l'eau⁶⁰ pour tenter l'épreuve⁶¹.

De l'autre côté⁶² du détroit⁶³, son fils⁶⁴ l'attendait⁶⁵. Cette idée⁶⁶ fut⁶⁷ un énergique⁶⁸ stimulant⁶⁹ pour la courageuse⁶⁸ mère⁶⁹.

⁹ (le-zater)	posli, kupčija
¹⁰ (net-pa)	niso bili, -e
¹¹ (brijät) ž.	blesteče, sijajne
m. brillant (brijä)	sijajen
¹² (le-zeše-s)	plačilni roki, obveznosti
¹³ (sä-fäze)	so se delali, so postajali
faire (fär)	delati, storiti
¹⁴ (lurd) ž.	težke
m. lourd (lur)	težek
¹⁵ (revä)	je sanjala
rêver (rve)	sanjati
¹⁶ (däne)	dati
¹⁷ (päti) ali (pti)	majhen, mali
¹⁸ (garsö)	deček
¹⁹ (štrüksjöv)	pouk, izobrazba
²⁰ (swanje)	skrbna
soigner (swanje)	skrbeti za
²¹ (sä-dez-sperä)	je obupaval, -a
[se]désespérer (sä-dez-sperä)	se udajati obupu, obupavati
²² (deža)	že
²³ (pur-tel)	ali bi mogla?
pouvoir (puvvar)	moči
²⁴ (realize)	udejstviti, uresničiti
²⁵ (dezir)	želja
²⁶ (rjät)	nič
²⁷ (mwä)	manj

²⁸ (sertj)	gotov, -o
²⁹ (säsi)	to
³⁰ (sä-päse)	se je (z)godilo, se je vršilo
se passer (sä-päse)	(z)goditi se
³¹ (läne) ž.	leto
³² (därnjät) ž.	zadnja, prošla
m. dernier (därnje)	
³³ (släpri)	je zvedela
apprendre (aprädr)	zvedeti, slišati, doznati
³⁴ (lä-rwa)	kralj
³⁵ (čuing-gäm)	[angl. beseda] žvečilni gumi
³⁶ okrajšava za Monsieur (mäsjö)	gospod
³⁷ (uifjäm-uriglä)	[angl. ime]
³⁸ (äv-törganize)	je bil organiziral, priredil
organiser (örganize)	organizirati, prirediti
³⁹ (derbi)	konjska dirka; tekma
⁴⁰ (döte)	nagrajen, dotiran
doter (döte)	doto dati, nagraditi
⁴¹ (pri)	cena, nagrada
⁴² (traväse)	prevoz, prepotovanje
⁴³	prepotovanje s plavanjem, preplavanje
⁴⁴ (detrwa)	morska ožina
⁴⁵ (Kaliförni)	Kalifornija
⁴⁶ (purkwa)	zakaj?
⁴⁷ (sä-dämäda-tel)	se je vprašala [ona]
demander (dämäde)	vprašati
⁴⁸ (naköplirež)	ne bom jaz izvršil, -a
⁴⁹ (äkspläwa)	[junaški] čin, podvzetje
⁵⁰ (ä-l-nä-säv-pa)	ona ni znala
savoir (savvar)	znati, vedeti
⁵¹ (näže)	plavati
⁵² (kšport)	kaj za to
⁵³ (aprädr)	[na]učila bi se
apprendre (aprädr)	[na]učiti [se]; zvedeti, gl. ⁵⁴
⁵⁴ (ä-läpri)	naučila se je; gl. ⁵⁵
⁵⁵ (si)	tako
⁵⁶ (bjät)	dobro
⁵⁷ (ä-ö-zäer-kätz)	ob enajsti uri petnajsti minuti
⁵⁸ (ä-l-sä-mäte)	se je spravila, se je spustila
se mettre (sä-mät)	postaviti se, spraviti se
⁵⁹ (lö) ž.	voda
⁶⁰ (pur-täte-lepräv)	za poizkusiti poskušajo; da napravi poskus, da stvar poskusi
⁶¹ (dä-lotr köte)	na drugi strani
⁶² (fis)	sin
⁶³ (lä-dä)	skrajšano iz la att. jo je čakal, pričakoval
attendre (ätädr)	čakati
⁶⁴ (ide)	misel
⁶⁵ (fü)	je bil, -a
être (str)	biti
⁶⁶ (ensržik) m. in ž.	odločen, energičen
⁶⁷ (stimülä)	dražilno sredstvo, izpodbuda
⁶⁸ (kuražöz) ž.	pogumna
courageux (kuražö) m.	
⁶⁹ (mät)	mati